

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՁԵՌԱԳԻՐՔ

Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔԻՆ

(Շար. տես թողմ. 1923 թ. 201)

Ձ.

Ր Ժ Շ Կ Ի Լ Ի Ր Ա Ն Կ

Ոչա անուշով թէն որսկուած է այս քննադիրը՝ բայց աւելի բարեսիրտը կամ հրազանն գիրք մ'է՝ քան թէ խկապէս լիմփորսն կոշուելու արժանի լինչ, թէն կը պարունակէ այլ և այլ հրահրութիւններու համար զեղատոմսեր:

Պարզեկազմ՝ հաստ կեցկներով, խիստ լաւ հանգամանքի մէջ պահուած ձեռագիր մ'է. կը կրէ 491 թուահամարը. մեծութիւնն է՝ 20 հր. մեղր, լայնութիւնը 15 հր. մեղր, իսկ թանձրութիւնը 13, 5 հր. մեղր: Ունի 133 թերթ, բայց ընդ ամէնը 230 էջ գրութիւն: Թուղթի բամբակեայ է, գիրը նոսր, մաքուր ընթերցելի:

Պայտնի չէ գրութեան ժամանակը. բայց ձեռագրին մէջ երեք տեղ կը յիշատակուին թուականներ, որոնցմէ կարելի է դատել, թէ գրուած պէտք է ըլլայ 17րդ դարու վերջերը:

Ոչա թուականներուն ամենահինը՝ զոր կը գտնենք ամենավերջին էջին վրայ՝ հե. տեւալն է.

« Թ՛՛ն Ռ՝Ն՝Լ՝ (1158 | 551 1709)
« Ուրիս ամսո մասն եղի յրգութիւն Ռո-
« յիսի թերթի աղիկ պարէնին Պարսն Պի-
« տրսիցն »:

Իրերորդը որ կը կարդացուի հաստին սկզբը՝ է այսպէս.

« Թ՛՛ն Ռ՝Ն՝Լ՝ (1171 | 551 1722)
« Սեպտեմբերի 10, տեսի զ՛՛ն (հիւնքարն)
« յիւն հնձած, կարծանցաս »:

Իսկ երրորդը 261րդ էջին վրայ գրուած, և է.

« Ձայս թ՛՛կորսն յորինաց վտնաց մերոց
« Որոյն Ղ՛պտրոս, Գերապոսի Ո՛րնոս
« Որքեպիսկոպոսն Ձ՛միւնիոյ, Ի յիշատակ
« Իօր յամի Տեանն Ռ՛Ձ՛Բ՛Ձ (1755) յոցոս,
« Ի՛՛ »:

*

Ձեռագրին առաջին 14 թերթերուն նիւթն է տամարագիտութիւնը, և երկու տասան համաստեղութեան մարդկային մարմինն վրայ ունեցած ազդեցութիւնները. ստույգ մէջ դրուած է նաև կարգ մը աստեղագիտական գուշակութիւններ և խրատներ, որոնցմով զբաղել աւելորդ կը հաւմարիւն:

Ձկրդ էջին կը սկսին շարք մը բժշկական գրութիւններ, որոնք ալիւսլ ծանօթ բժշկարաններէ համառոտեղով վերցուած բաներ են. գոր որինմէ՝ կայ գլուխ մը Ռուպոս բնութեան մարդկան վերնագրով համառոտ մարդակազմութիւն մը, յետոյ՝ Ղիւն Հիւրեկին անուշով գրութիւն մը: Ուր կը յաջորդեն՝ « Հասարակ կերպից և անուանցն խոսոց » և « Հասարակ կերպից և բնութեանց և զորութեանց բոսոցն » և նաև « Հասարակ ծառաց բնութեանց », « Հասարակ բնութեանց պոպոց » գլուխները. բոլորն ալ « Ա՛՛Կ՛Ի՛՛՛՛՛՛՛ Ա՛՛՛՛՛՛՛՛՛՛ » էն փոխառուած, բայց մեծ աղաւաղութեամբ, որոնք կը գրաւեն մինչև 135րդ էջը:

Վից պարապ թերթերէ յետոյ կը սկսի « Ուրանի տկանց և զանաւորութիւնը հոցին » նոր գլուխ մը, որ կը պատմէ պատուական քարերու կերպ կերպ ազդեցութիւններուն վրայ, այս գրութեամբ կը հասնի մինչև 165րդ էջը:

*

Վից պարապ թուղթէ յետոյ կը սկսի բախտացոյց գրութիւն մը՝ ամփոփուած 171-197 էջերուն մէջ. և դարձեալ 16 էջ անգիր թերթերէ վերջ. « Ռադիքի Գա-
« րիսնոսի թիւիկն », բայց բոլորովին պա-
« կասաւոր կերպով:

Ձորս պարապ թուղթ եւս, յետոյ ա-

զօթընդհուպ շարք մը՝ ութը կ'ըջնու մէջ, և ապա ինք մը դեղատոմսեր, որոնք կը գրաւեն հատորին միացած էջերը 225էն մինչև 254:

Այս դեղատոմսերուն կը յաջորդէ Մի-նոս զգիրի մը՝ որ ք է ի յերկրէն Ակնոյ ք՝ գրած հանելուկները, տնթուական ու անհամ տտանաւորներ, որոնք բժշկականութեան հետ որ և է առընչութիւն մը բնաւ չեն ներկայացներ:

Է.

ԱՆԳԻՏԻ ԱՆՊԷՏ

1363 թիւ կը կրէ Զեռագիրս, որ Ամիրտովմի գործն է դարձեալ, նման 255-ը թուահամարը կրողին, բայց զուրկ ասոր պարունակած Ստաշարանէն ու Յիշատակարաններէն:

Կաշեկազմ և ամենալաւ հանգամանքով պահուած հատոր մ'է. մեծութիւնը 23,5 հր. մեզր, լայնութիւնը 15 հր. մեզր, իսկ թանձրութիւնը 4 հր. մեզր: Ունի 448 էջ գրութիւն 224 թերթ. բամբակեայ թուղթով, գիրը միասիւն է, նոտք, մանրիկ, ընթեռնելի, բայց տեղ տեղ թուրքերէնով խառն. գլուխներուն սկիզբը կան զարդագրեր՝ ո՛չ այնչափ գեղեցիկ:

Յայտնի չէ՝ ո՛ր և ո՛րք և որո՞ւ ձեռքով ընդօրինակուած ըլլալը. բայց ամէն պարագայի՝ 17-18-րդ դարու ծնունդ կարելի է զայն համարել:

Իմ նախագրած Անգիտաց Անպետէն աւելի ընդարձակութիւններ ունի այս ձեռագիրը գանազան գլուխներու մէջ, այնպէս որ կրնանք ըսել, թէ մէկին պակասը այս միւսով լրացնել կարելի պիտի ըլլայ, եթէ օր մը զայն տպագրելու գաղափարը յանկարծ ունենանք երբեք:

ՏԻՊՔ. ՎԱՐԱՄ Թ. ԹՈՒՂՈՍԱՆԱ

Վեհտիկ — Մ. Վազար

Ձ) Գեղտուհի 1922

(Շարունակելի)

ԿՈՒՑԻՆԱՎԱՅ ՏԱՂԱՍԱՅՆԵՐ

..

(Շար. տես Ողմ. 1923. էջ 170)

Տաճարին շինութիւնը աւարտած՝ օժուր՝ կը կատարուի, զոր աւելի նկարէն տողերով կը գծէ Տ. Յարութիւն, հուսկ մաղթանքներ բարոգելով անոր. —

Անքնին է խորք արարչին.
Գիր քան զբնութիւնս ներգործին.
Ար ի հողոյ լուծեալ զմարմին.
Էինէ փառօք զարմանալին:

Սա տարացոյց այսմ իրին.
Մերկ հատիկ սերմն ի ցաւին.
Երբ յերկիր անկեալ մեռանին.
Արգասեօք քաղմօք բուսանին:

Այլ և բարբառ կենարարին.
Արգահատեաց զիւր սիրելին.
Չորեքօրեայ մնեալ զգին.
Վհրաբիրեաց կեռօք կրկին:

Նոյնպէս և մերս եկեղեցին.
Իրք գմեռեալ անկեալ զգետին.
Ար զօրութիւնս աստուածային,
Սա կանգնեցաւ վերա ոտին:

Որպէս հնումն տաճարին.
Համահանդոյն և սա նմին.
Ար սկզբան անշուք մթին.
Վերջին փառօք զնա տեսին:

Մեծ խնդութիւն եղև նոցին.
Որք պիտեցին այսմ աստին.
Գոհութեամբ զաստուած օրհնէին.
Ձի ցնծութեամբ յօրն այն հասին:

Հրաւիրակք առաքեցին.
Ար շուրջ զմեօք քաղաք էին.
Բազում մարդիկ ժողովեցին.
Նաւակատիւ սուրբ տաճարին:

Իսկ ի աւուր կերակէին.
Մեռել ի մէջ յեկեղեցին.
Բարձրագոյն ձայնիւ պաշտէին.
Ձոր ինչ գրեալն էր ցուցակին: